

*****

ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ВИДАВНИЧОЇ СПРАВИ ТА РЕДАГУВАННЯ

*****

УДК 007: 304: 655

А. О. Бессараб

СОЦІАЛЬНОКОМУНІКАЦІЙНІ ОСОБЛИВОСТІ РЕДАКЦІЙНО-ВИДАВНИЧОГО ПРОЦЕСУ В УКРАЇНСЬКИХ УНІВЕРСИТЕТАХ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

У статті розкрито соціальнокомунікаційні особливості редакційно-видавничого процесу в сучасних українських університетах. Наголошено, що сьогодні редакційно-видавничий процес зазнає значних змін під впливом науково-технічного прогресу. Ідеться, зокрема, про поширення електронної книги, друк на замовлення, запровадження цифрових друкарських технологій і автоматизованих видавничих систем, оперативний малотиражний друк тощо. Усе це зумовлює необхідність масштабної реорганізації в сучасному книговиданні загалом й університетському зокрема. Відзначено, що нарізла потреба розробити наукову програму дослідження критеріїв оцінювання університетських видань і боротьби з плагіатом, створити систему обміну досвідом у цій галузі українських та зарубіжних учених, організувати обговорення критеріїв, насамперед серед педагогів і редакторів видавництв, які мають відповідну спеціалізацію.

Ключові слова: університетське видавництво, навчальне видання, наукове видання, редакційно-видавничий процес.

І. Вступ

Одним з актуальних напрямів дослідження в галузі видавничої справи та редагування України є видавнича діяльність університетів, оскільки розвиток науки та освіти в суспільстві невід'ємно пов'язаний з ними. Університетські видавництва – важлива складова сучасної світової видавничої справи, що має давнє коріння: традиція друкувати книги в університетах сформувалася з появою перших таких закладів. На сучасному етапі більшість з них трансформувались у сучасні видавництва або видавничі підрозділи відповідно до вимог часу.

Нині дуже важко обійтися без книги, вона є вагомим показником наукової педагогічної діяльності закладу. Немає більш універсального засобу для формування інформаційного простору, збереження наукової й методичної спадщини. І нехай триває дискусія, якою має бути література, використовувана в навчальному процесі, – монографія чи навчальний посібник [16], її створюють переважно фахівці, які працюють у ЗВО, тож і виходить у світ вона переважно в університетських видавництвах.

Університетське видавництво є інформаційною основою науково-освітнього процесу, творчою лабораторією, від якої залежать якість, зміст навчання та проведення наукових досліджень. Проблеми університетського книговидання активно обговорюються на сторінках російського журналу «Университетская КНИГА» – галузевого періодичного видання, заснованого в 1996 р., «основною метою якого є висвітлення питань видання й поширення навчальної та наукової літератури, освітніх процесів, проблем читання й формування бібліотечних фондів, розвитку книжкового ринку, запровадження інноваційних технологій та електронних ресурсів, роботи інформаційно-бібліотечних центрів і підтримки малотиражних видань» [30]. Спробою об'єднати всіх, хто має хоч якийсь стосунок до видавничої справи в українських закладах вищої освіти, з метою обговорення проблем видавничої діяльності вищої школи, визначення шляхів їх вирішення та обміну досвідом стали I та II Всеукраїнські науково-практичні конференції «Сучасні видавництва вищих навчальних закладів», організовані Одеським національним університетом імені

І. І. Мечникова та Державною науковою установою «Книжкова палата України імені Івана Федорова» у 2014 та 2017 рр. відповідно. За їх результатами опубліковано матеріали конференцій. Деякі питання університетських видавництв порушують автори статей в українських фахових виданнях із соціальних комунікацій: «Вісник Книжкової палати», «Держава та регіони. Серія: Гуманітарні науки», «Держава та регіони. Серія: Соціальні комунікації», «Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія», «Поліграфія і видавнича справа» тощо. Різні аспекти створення та організації діяльності університетських видавництв як у світі, так і в Україні, висвітлено в публікаціях Т. Беккер-Нільсена [2], С. Буряк [8], С. Водолазької [1], Л. Давидової [13; 14], Н. Зелінської [17; 18], О. Іванова та М. Молчанової [20], Ж. Ковби [19], О. Сенік [27], Я. Пелікана [22], Р. Самотий [26], М. Тимошика [29] та ін. Окремі етапи редакційно-видавничого процесу в українському університетському видавництві на прикладі Класичного приватного університету розкрито в наших попередніх публікаціях, підготовлених з урахуванням власного редакторського досвіду [3; 4]. Бізнес-моделі видавництва книг, зокрема в університеті, у відкритому доступі, відзначаючи їх партнерство з бібліотеками, описала М. Женченко [15]. Останнім часом загострилася проблема наукової порядності та плагіату. На її вирішення спрямовані зміни в нормативній базі, які стосуються, зокрема, порядку формування фахових видань, порядку присвоєння вчених звань, присудження наукових ступенів, формування депозитарію тощо. Плагіат як соціально комунікаційне явище досліджує О. Рижко [25]. Університетські видавництва мусять розробити механізми реалізації міністерських вказівок на місцях.

II. Постановка завдання та методи

Мета дослідження – розкрити соціальнокомунікаційні особливості редакційно-видавничого процесу в українських університетах на сучасному етапі.

Під час дослідження використано методи аналізу, синтезу, узагальнення – для надання характеристики редакційно-видавничого процесу в українських університетських видавництвах; порівняльний – для виявлення відмінностей між вимогами українських та міжнародних стандартів.

III. Результати

На сьогодні видавництва, засновані закладами вищої освіти, ведуть активну діяльність, насамперед, для забезпечення власних потреб. Щодо університетських видавництв цікавим є висновок Т. Беккер-Нільсена: «У Сполучених Штатах, Іспанії, Латинській Америці і багатьох інших європейських країнах університетські видавництва є органічною частиною університетської культури. Але, з іншого боку, існують великі країни, що мають багато престижних університетів і тільки декілька університетських видавництв, наприклад, Індія, Франція, Німеччина, Італія. Навіть у Великій Британії, де знаходяться два найстарших і великих університетських видавництва, більшість університетів формально не мають власних видавництв» [2, с. 103].

Найбільшими українськими університетськими видавництвами є Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», заснований у 1996 р. (<http://publish-ukma.kiev.ua/ua/pro-nas/>), Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», створений саме як центр у 2001 р. (<http://vpc.univ.kiev.ua>), Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», засноване в 1993 р. (<http://vlp.com.ua>), Видавництво КНЕУ, створене в 1996 р. (https://kneu.edu.ua/ua/University_en/subdivisions/edition/) тощо.

Редакційно-видавничий процес в українських університетських видавництвах має низку особливостей. Якщо не враховувати їх, то неможливо створити в закладі вищої освіти ефективну організаційну систему книговидання.

1. Нині редакційно-видавничу діяльність університетських видавництв регулюють водночас нормативні документи в галузі видавничої справи та освіти і науки, зокрема: Закони України «Про видавничу справу», «Про інформацію», «Про науково-технічну інформацію», «Про авторське право і суміжні права», «Про обов'язковий примірник документів», «Про освіту», «Про вищу освіту»; Наказ МОН України «Про затвердження Порядку формування Переліку наукових фахових видань України», Вимоги до опублікованої монографії, що подається на здобуття наукового ступеня доктора і кандидата наук, затверджені Наказом МОН України, тощо. Перелік чинних нормативних документів у галузі видавничої справи подано на сайті ДНУ «Книжкова палата України імені Івана Федорова». Останнім часом в Україні набули чинності стандарти щодо оформлення списку використаної літератури та посилань: ДСТУ ГОСТ 7.1:2006 «Бібліографічний запис Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання», ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання». Застосування саме цих стандартів викликає найбільше запитання на практиці. Ситуація ускладнюється у зв'язку з дозволом на застосування міжнародних стандартів оформлення літератури в дисертаціях на здобуття наукових ступенів доктора та кандидата наук. На сайті ДНУ «Книжкова палата України імені Івана Федорова» вказано на обов'язковість дотримання видавцями положень національних стандартів і суперечності між вимогами українських та міжнародних видань: «Згідно з Законом України “Про видавничу справу” (ст. 20) видавець зобов'язаний дотримуватися положень національних стандартів, чинних в Україні міждержавних стандартів, інших нормативно-

правових актів, що регламентують видавничу справу, а також встановлюють вимоги щодо якості видавничої продукції.

...
Списки літератури до публікацій потрібно оформлювати згідно з ДСТУ ГОСТ 7.1:2006 "Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання".

Книжковою палатою України на допомогу авторам розроблено приклади бібліографічних записів на різні види документів. Приклади розміщено на веб-сайті Книжкової палати за адресою: http://www.ukrbook.net/zakony/prykl_bib_zap.pdf (виділено нами. – А. Б.).

Що стосується вимог до оформлення публікацій у наукометричних базах даних, то вони різняться між собою і пристосувати національні стандарти до вимог усіх баз даних одночасно неможливо. Однак аналіз подання списків літератури у різних базах даних доводить, що вони відрізняються лише знаками пунктуації, тоді як елементи бібліографічного опису і послідовність їх подання залишаються такими самими, як у національному стандарті.

...
Про різницю у вимогах національних стандартів і наукометричних баз даних щодо оформлення публікацій йшлося й на семінарі "Представлення журналів в ScienceDirect та Scopus: можливості та шляхи реалізації", який відбувся 15.10.2015 у Науковій бібліотеці ім. М. Максимовича КНУ імені Тараса Шевченка за участю провідних менеджерів дирекції регіональних програм Elsevier S&T. Фахівці рекомендували друковані видання і публікації в них оформлювати відповідно до вимог національних стандартів, а електронні, що подаються до реферування у наукометричну базу даних, – відповідно до вимог цієї бази даних.

Книжкова палата України вважає настанови доцільними» [31].

Як бачимо, у повідомленні, поданому на сайті без дати, немає вказівки на чинний стандарт ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання», дотримання якого вимагає МОН України під час оформлення списку використаних джерел у дисертаціях на здобуття наукового ступеня. Отже, ситуація з дотриманням галузевих стандартів видавництвами, зокрема університетськими, ще не набула однозначного вирішення.

2. Основна видавнича продукція університетського видавництва – це наукові (автореферати, монографії, наукові журнали, збірники наукових праць) та навчальні видання (методичні рекомендації, навчальні посібники), рідше – довідкові (словники, довідники). У планах університетських видавництв домінує наукова та навчальна література, тобто охоплений невеликий сегмент видавничої продукції.

3. Останнім часом з'являється багато нових спеціальностей, які потребують навчально-методичного забезпечення. Отже, викладачі вишів постають перед необхідністю швидко підготувати велику кількість нових навчальних посібників за короткий термін. На жаль, це, як правило, негативно впливає на їх якість.

4. Багато книг видається в авторській редакції, що дає змогу вченим представити альтернативні концепції, а читачам – ознайомитися з ними. Проте із цим пов'язана така проблема, як невміння науковців цікаво писати, адже їх цього не навчали. В Україні майже немає навчальних і довідкових видань для людей, які створюють наукові та навчальні тексти. Ситуація загострюється через необхідність видавати навчальну літературу українською мовою, тоді як чимало викладачів не володіють нею належним чином. Серед існуючих посібників, які можуть стати в нагоді під час підготовки навчальної літератури для вищої школи, варто назвати такі російськомовні видання: [1; 5; 6; 7; 11; 12]. З-поміж україномовних видань відзначимо посібник за редакцією В. Павленка [26].

5. Університети, як правило, фінансують видавництва, які не можуть працювати, орієнтуючись на прибуток. Їх мета – методичне забезпечення своїх студентів та презентація результатів наукової роботи викладачів і, таким чином, реклама свого ЗВО.

Авторами університетських видавництв стають найчастіше співробітники університету. Проте сьогодні вони змушені друкувати свої дослідження не лише у власному навчальному закладі. До цього спонукають вимоги МОН щодо членів редколегії фахових видань, а саме щодо наявності (як альтернативи статтям) монографії чи розділів монографій, виданих міжнародними видавництвами, що належать до категорій «А», «В» або «С» за класифікацією Research School for Socio-Economic and Natural Sciences of the Environment (SENSE) [24].

6. Університетські видавництва мають свої особливості організації редакційно-видавничого процесу. Контроль якості здійснює, як правило, редакторська рада, що складається з викладачів вищої школи. Зокрема, у Класичному приватному університеті (м. Запоріжжя) контроль якості навчальної літератури, підготовленої викладачами, здійснюють науково-методичні ради за напрямами освіти. Перевірка якості навчального видання здійснюється на етапі рецензування. Проте жодна наукова інституція в Україні до сьогодні що не розробляла критерії оцінювання навчальної

літератури. Вони формулюються лише під час проведення конкурсів. Наукові статті, подані до наукових фахових видань, засновником яких є університет, рецензують члени редколегій.

Водночас, як зауважує С. Водолазька, «більшість університетських видавництв не можуть пришвидшити вихід видання на ринок. Загалом строк опрацювання авторського оригіналу визначається нормативами редакторської роботи. Проте існує поняття “короткотермінова актуальність”, що передбачає скорочення часу підготовки видання, оскільки саме цей фактор стає визначальним, з’являється необхідність організації гнучкого графіка роботи редактора й коректора» [10, с. 2]. Так відбувається, зокрема, з юридичними виданнями, оскільки в Україні надто часто змінюється нормативна база.

Оцінювання якості рукописів передбачає, зокрема, виявлення плагіату, на що спрямовані зміни в законодавстві у сфері освіти. На думку О. Рижко, найбільш вдалою ініціативою МОН є розгортання роботи Проекту сприяння академічній доброчесності в Україні [25, с. 333]. Учасниками цього проекту є Донецький національний університет у Вінниці, Запорізький національний університет, Ізмаїльський державний гуманітарний університет, Інститут міжнародних відносин КНУ імені Тараса Шевченка, Луцький національний технічний університет, Одеський національний університет імені І. І. Мечникова, Сумський державний університет, Тернопільський державний медичний університет імені І. Я. Горбачевського, Тернопільський національний економічний університет, Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна [23].

7. Більшість ЗВО мають власні електронні бібліотеки, що дає змогу студентам отримати доступ до інформації, не витрачаючи зайвих коштів. Європейські ЗВО поступово привчили студентів до електронних підручників, що є економічними, доступними та зручними у використанні, а також уможливають швидке отримання інформації завдяки використанню зручної системи навігації, гіперпосилань тощо. Наведемо деякі дані щодо найкращих університетів світу. Корнельський університет підтримує й фінансує каталог електронних публікацій arXiv.org. Вільний доступ до власної бібліотеки надають Кембриджський університет, Стенфордський університет, Каліфорнійський інститут технологій, Корнельський університет тощо. Доступ до бібліотеки лише для своїх студентів надають Токійський університет, Оксфордський університет, Університет Берклі та ін. Електронна бібліотека Інституту журналістики Київського національного університету імені Т. Шевченка, створена з метою допомагати студентам у їхній самостійній роботі з вивчення окремих розділів тієї чи іншої дисципліни й у написанні кваліфікаційних робіт. Відповідні сторінки («Навчально-методичні комплекси» та «Тематика магістерських і дисертаційних робіт») доступні тільки в інтранет-мережі Інституту [15].

8. В університетському книговидавництві багато маленьких накладів – від декількох десятків до трьохсот. Це нерентабельно для офсетного друку, тому набувають популярності цифрові технології. Вони підвищують оперативність при виготовленні документів для університетських потреб. Можна було б відкрити портал, на якому студент міг би замовити будь-яку книгу хоч в одному примірнику й отримати її в друкарні. Проте підготувати до друку документ – відредагувати та змакетувати – може тільки людина, тому особливо тривалість довидавничої підготовки поки що не змінюється.

9. Університетське видавництво – це не лише комплекс для реалізації друкованих робіт, а й навчальна база для студентів, які навчаються за освітньою програмою “Видавнича справа та редагування”. Воно є складовою підготовки висококваліфікованих фахівців у галузі видавничої справи.

10. Головне завдання університетського видавництва – забезпечити студентів навчальною літературою та опублікувати результати проведених наукових досліджень, тому отримання прибутку відходить на другий план. Проте наявність власного видавництва позитивно впливає на імідж вищого навчального закладу. Так, серед переможців конкурсу «Найкраща книга XVII Форуму видавців» у Львові в 2010 р. Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», Видавничий центр Львівського національного університету імені Івана Франка, Університет банківської справи НБУ, Видавництво НУ «Львівська Політехніка». У 2013 р. за рейтинговим принципом було визначено 16 найкращих книг 20 Форуму видавців у Львові, серед яких є видання від університетського видавництва – Ів Аньєс «Підручник із журналістики» (Видавничий дім «Києво-Могилянська академія») [21]. Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет» нагороджений Всеукраїнським знаком якості «Вища проба» за рішенням експертної ради Міжнародної програми «Лідери XXI століття» за виробництво високоякісної конкурентноспроможної продукції, а також визнаний Асамблеєю ділових кіл України та Українським товариством якості лауреатом загальноукраїнського конкурсу «Вища проба» і нагороджений Дипломом та бронзовою статуєю – символом творчої фантазії, працьовитості та патріотизму [9].

11. Університетське видавництво може запропонувати широкий спектр послуг, зокрема, онлайн-публікація. Основні переваги нової системи публікації робіт: вільний доступ, широкі можливості оформлення рукописів, швидке поширення наукової інформації, зниження вартості публікації наукових робіт, можливість проведення дискусій та обговорення опублікованих робіт. ЗВО має підтримувати розвиток структури публікації на сайті навчального закладу: кооперація

та тісна співпраця між бібліотекою й обчислювальним центром ЗВО сприятимуть розвитку науково-дослідної роботи.

Отже, на сьогодні університетське книговидання – це окремий сектор видавничої галузі, який набуває особливого розвитку. Проте, такі видавництва не повинні конкурувати між собою на ринку книжкової продукції. Вони мають тісно співпрацювати й кооперувати свої зусилля, насамперед, у галузі стандартизації, що буде сприяти розвитку комунікаційних зв'язків у науці незалежно від умов ринку. Для успішного розвитку університетського видавництва необхідна фінансова підтримка як з боку уряду, так і з боку керівництва ЗВО. Крім того, важливо враховувати міжнародні реалії, що стосуються книжкової культури, зокрема книжкової торгівлі. Наприклад, на сайті Університету Берклі є розділ “Книжковий магазин”, що є досвідом, вартим запозичення.

IV. Висновки

Університетські видавництва завжди робили суттєвий внесок у навчання та виховання молодих спеціалістів, надаючи організаційну підтримку в навчальній, методичній і науковій діяльності закладів вищої освіти. Сьогодні редакційно-видавничий процес зазнає значних змін під впливом науково-технічного прогресу. Ідеться, зокрема, про поширення електронної книги, друк на замовлення, запровадження цифрових друкарських технологій і автоматизованих видавничих систем, оперативний малотиражний друк тощо. Усе це зумовлює необхідність масштабної реорганізації в сучасному книговиданні загалом й університетському зокрема.

Університетські видавництва ведуть активну діяльність для забезпечення навчального процесу необхідною літературою з відповідних освітніх програм. Виходять друком підручники, навчальні та методичні видання, збірники наукових праць та монографії, довідкова література з різних галузей знань, що містять результати досліджень досвідчених фахівців, аспірантів та студентів, які тільки почали свою наукову діяльність.

На сьогодні назріла потреба розробити наукову програму дослідження критеріїв оцінювання університетських видань і боротьби з плагіатом, створити систему обміну досвідом у цій галузі українських та зарубіжних учених, організувати обговорення критеріїв, насамперед серед педагогів і редакторів видавництв, які мають відповідну спеціалізацію, що й визначає перспективи подальших досліджень.

Список використаної літератури

1. Бейлінсон В. Г. Арсенал образования: учебная книга: проектирование и конструирование. 2-е изд., испр. и доп. Москва : Мнемозина, 2005. 397 с.
2. Беккер-Нильсен Т. Университет как издатель. *Эффективное книгоиздание* : сб. статей. Москва : Весь мир, 2002. С. 102–107.
3. Бессараб А. О. Оцінювання якості навчальних видань для вищої школи. *Держава та регіони. Серія: Гуманітарні науки*. 2013. № 2–3. С. 109–114.
4. Бессараб А. О., Антоненко І. Ю., Семенець В. І. Підготовка електронного видання для забезпечення навчального процесу в університеті. *Держава та регіони. Серія: Гуманітарні науки*. 2014. № 3. С. 77–84.
5. Буга П. Г. Вузовский учебник: Создание, выпуск, распространение. Москва : Книга, 1987. 158 с.
6. Буга П. Г. Методические рекомендации по разработке учебников и учебных пособий. Москва : Книга, 1985. 138 с.
7. Буга П. Г. Создание учебных книг для вузов : справ. пособие. 2-е изд., перераб. и допол. Москва : Изд-во МГУ, 1993. 224 с.
8. Буряк С. В. Видавнича діяльність провідних університетів. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2010. № 2. С. 67–72. URL: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/bdil (дата звернення: 30.04.2018).
9. Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет». URL: <http://vpc.univ.kiev.ua> (дата звернення: 30.04.2018).
10. Водолазька С. Традиції та інновації у світовому університетському книговиданні. *Вісник Книжкової палати*. 2012. № 3. С. 15–18.
11. Гендина Н. И., Колкова Н. И. Нормативно-методическое обеспечение учебного процесса в вузе. Кемерово, 2000. 170 с.
12. Гречихин А. А., Древс Ю. Г. Вузовская учебная книга: Типология, стандартизация, компьютеризация : учеб.-метод. пособие в помощь авт. и ред. Москва : Логос : Моск. гос. ун-т печати, 2000. 255 с.
13. Давидова Л. Вплив стратегії і технологій маркетингу на вибір організаційної структури університетського видавництва. *Вісник Книжкової палати*. 2016. № 12. С. 14–16.
14. Давидова Л. В. Університетське видавництво в контексті досліджень видавничої проблематики. *Соціальні комунікації і нові комунікативні технології* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., 16–17 грудня 2016 р. Запоріжжя : Класичний приватний ун-т, 2016. С. 67–70.
15. Електронна бібліотека Інституту журналістики. URL: <http://journalib.univ.kiev.ua> (дата звернення: 30.04.2018).

16. Женченко М. Цифрові трансформації видавничої галузі : монографія. Київ : Жнець, 2018. 436 с.
17. Зелінська Н. В. Підручник чи монографія: що вибере реформована вища школа? *Поліграфія і видавнича справа*. 2017. № 1 (73). С. 97–107.
18. Зелінська Н. В. Університетське видавництво: вчора, сьогодні, завжди?.. *Друкарство*. 2005. № 6. С. 14–17.
19. Ковба Ж. М. Проблеми випуску та поширення навчальної вишівської книги. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2010. № 2. С. 62–66.
20. Методические указания автору вузовской книги / сост.: А. В. Иванов, М. А. Молчанова. 3-е изд., перераб. и доп. Санкт-Петербург : Изд-во СПбПГУ, 2004. 100 с.
21. Офіційний пост-реліз 20 форуму видавців у Львові. URL: <https://2event.com/ru/press-about-us/6> (дата звернення: 30.04.2018)
22. Пелікан Я. Ідея університету. Переосмислення. Київ : Дух і літера, 2009. 392 с.
23. Проект сприяння академічній доброчесності в Україні – SAIUP. URL: <http://www.saiup.org.ua/diyalist/> (дата звернення: 30.04.2018).
24. Про затвердження Порядку формування Переліку наукових фахових видань України : Наказ МОН України від 15.01.2018 № 32. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0148-18> (дата звернення: 30.04.2018).
25. Рижко О. Плагіат як соціальнокомунікаційне явище : монографія. Київ : Паливода А. В., 2017. 388 с.
26. Самотий Р. С. Видавнича діяльність Львівської політехніки: структура, постаті, репертуарна політика (1844–1944) : автореф. дис. ... канд. наук з соц. ком : 27.00.05. Запоріжжя, 2008. 20 с.
27. Сенік О. Ю. Проблеми і перспективи університетського книговидання: український та закордонний досвід. *Поліграфія і видавнича справа*. 2012. № 4. С. 34–39. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pivs_2012_4_8 (дата звернення: 30.04.2018).
28. Середа Л. П., Павленко В. С. На допомогу авторам навчальної літератури : навч. посібник / за ред. В. С. Павленка. Київ : Вища школа, 2001. 79 с.
29. Тимошик М. «При тих же університетах... повинно бути друкарням...»: до 170-річчя Київського національного університету ім. Т. Шевченка. *Київська старовина*. 2004. № 4. С. 62–78.
30. Университетская КНИГА. URL: <http://www.unkniga.ru/about.html> (дата звернення: 30.04.2018).
31. Як оформлювати публікації для подання наукових періодичних видань в бібліометричну базу даних Scopus? ДНУ «Книжкова палата України імені Івана Федорова». URL: <http://www.ukrbook.net/zvernennya.htm> (дата звернення: 30.04.2018).

References

1. Beylison, V. G. (2005). *Arsenal of Education: a Study Book: Design and Construction*. Moscow. (in Russian).
2. Bekker-Nilsen, T. (2002). University as a Publisher. *Effective book publishing*, Moscow, 102–107. (in Russian).
3. Bessarab, A. O. (2013). Evaluating the Quality of Editions for Higher Education. *State and Regions. Series: The Humanities*, 2–3, 109–114. (in Ukrainian).
4. Bessarab, A. O., Antonenko, I. Yu., Semenets, V. I. (2014). Preparation of an Electronic Publication for Providing Educational Process at the University. *State and regions. Series: Humanities*, 3, 77–84. (in Ukrainian).
5. Buga, P. G. (1987). *University Textbook: Creation, Production, Distribution*. Moscow. (in Russian).
6. Buga, P. G. (1985). *Methodical Recommendations for the Development of Textbooks and Teaching Aids*. Moscow. (in Russian).
7. Buga, P. G. (1993). *Creating Educational Books for Universities*. Moscow. (in Russian).
8. Buriak, S. V. (2010). Publishing Activities of Leading Universities: a Review of the Past and the Current State. *Library Science. Documentation. Informology*, 2, 67–72. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bdi_2010_2_12. (in Ukrainian).
9. Publishing and Reprographics Unit “Kyiv University”. Retrieved from: <http://vpc.univ.kiev.ua>. (in Ukrainian).
10. Vodolazka, S. (2012). Traditions and Innovations in the World of University Publishing. *Herald of the Book Chamber*, 3, 15–18. (in Ukrainian).
11. Gendina, N. I., Kolkova, N. I. (2000). Normative and Methodological Support of the Educational Process in the University. Kemerovo. (in Russian).
12. Hrechkhyn, A. A., Drevs, Yu. H. (2000). *The University Textbook: Typology, Standardization, Computerization*. Moscow. (in Russian).
13. Davydova, L. (2016). Influence of Strategy and Marketing Technologies on the Choice of Organizational Structure of the University Publishing House. *Herald of the Book Chamber*, 12, 14–16. (in Ukrainian).

14. Davydova, L. V. (2016). University Publishing House in the Context of Research on Publishing Issues. *Social communications and new communicative technologies*. Zaporizhzhia, 67–70. (in Ukrainian).
15. Electronic Library of the Institute of Journalism. Retrieved from: <http://journalib.univ.kiev.ua>. (in Ukrainian).
16. Zhenchenko, M. (2018). Digital Transformations of the Publishing Industry. Kiev. (in Ukrainian).
17. Zelinska, N. V. (2017). Textbook or Monograph: Choosing a Reformed High School? *Polygraphy and publishing*, 1 (73), 97–107. (in Ukrainian).
18. Zelinska, N. V. (2005). University Publishing: Yesterday, Today, Always?.. *Printing*, 6, 14–17. (in Ukrainian).
19. Kovba, Zh. M. (2010). Problems of Publishing and Distributing the Educational Vyshiv Book. *Library Science. Documentation. Informology*, 2, 62–66. (in Ukrainian).
20. Ivanov, A. V., Molchanova, M. A. (2004). Methodical Instructions to the Author of the College Book. St. Petersburg. (in Russian).
21. Official Post-Release of the 20 Publishers Forum in Lviv. Retrieved from: <https://2event.com/ru/press-about-us/6>. (in Ukrainian).
22. Pelikan, Ya. (2009). The idea of the University. Rethinking. Kiev. (in Ukrainian).
23. Strengthening Academic Integrity in Ukraine Project – SAIUP. Retrieved from: <http://www.saiup.org.ua/diyalnist/> (in Ukrainian).
24. On Approval of the Procedure for the Formation of the List of Scientific Professional Publications of Ukraine: Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine, dated January 15, 2018 № 32. Retrieved from: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0148-18>. (in Ukrainian).
25. Ryzhko, O. (2017). Plagiarism as a Social Communication Phenomenon. Kiev. (in Ukrainian).
26. Samotyi, R. S. (2008). Publishing Activity of Lviv Polytechnic: Structure, Figures, Repertoire Policy (1844–1944). Zaporizhzhia. (in Ukrainian).
27. Senyk, O. Yu. (2012). Problems and Prospects of University Publishing: Ukrainian and Foreign Experience. *Polygraphy and publishing*, 4, 34–39. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pivs_2012_4_8. (in Ukrainian).
28. Sereda, L. P., Pavlenko, V. S. (2001). To Help Authors of Educational Literature. Kiev. (in Ukrainian).
29. Tymoshyk M. (2004). "At the Same Universities ... There Should be Printing Houses...": to the 170th Anniversary of Kyiv National Taras Shevchenko University. *Kievan Antiquity*, 4, 62–78. (in Ukrainian).
30. University BOOK. Retrieved from: <http://www.unkniga.ru/about.html>. (in Russian).
31. How to Publish Publications for the Presentation of Scientific Periodicals in the Bibliometric Database Scopus? *DNU "Book Chamber of Ukraine named after Ivan Fedorov"*. Retrieved from: <http://www.ukrbook.net/zvernennya.htm>. (in Ukrainian).

Стаття надійшла до редакції 07.05.2018.

Бессараб А. А. Социальнокоммуникационные особенности редакционно-издательского процесса в украинских университетах на современном этапе

В статье раскрыты социальнокоммуникационные особенности редакционно-издательского процесса в современных украинских университетах. Отмечено, что сегодня редакционно-издательский процесс претерпевает значительные изменения под влиянием научно-технического прогресса. Речь идет, в частности, о распространении электронной книги, печати на заказ, внедрении цифровых печатных технологий и автоматизированных издательских систем, оперативной малотиражной печати и тому подобное. Все это вызывает необходимость масштабной реорганизации в современном книгоиздании в целом и университетском частности. Отмечено, что назрела необходимость разработать научную программу исследования критериев оценки университетских изданий и борьбы с плагиатом, создать систему обмена опытом в этой области украинских и зарубежных ученых, организовать обсуждение критериев, прежде всего среди педагогов и редакторов издательства, имеющих соответствующую специализацию.

Ключевые слова: университетское издательство, учебное издание, научное издание, редакционно-издательский процесс.

Bessarab A. Sociocommunication Features of the Editorial and Publishing Process in Ukrainian Universities at the Present Days

Research Methodology. *The research used methods of analysis, synthesis, generalization – to characterize the editorial and publishing process in Ukraine university publishing houses; comparative method – to identify the differences between the requirements of Ukraine and international standards.*

Results. *University publishing houses have always made a significant contribution to the education and development of young specialists, providing the organizational support in the educational, methodological and scientific activities of higher education institutions. Today, the editorial and publishing process undergoes significant changes under the influence of scientific and technical progress. In par-*

ticular, it is referred to the spreading of e-books, customized printing, introduction of digital printing technologies and automated publishing systems, operational short-run printing, etc. All of this determines the need for the large-scale reorganization in modern book publishing in general and in university one in particular.

University publishing houses place active efforts to provide the educational process with necessary books on relevant education courses. They publish textbooks, study and methodology guides, collections of academic papers and monographs, reference literature on various branches of knowledge, containing results of researches of experienced specialists, postgraduates and students who just have begun their academic activities.

Today, there is a need to develop a scientific program for research of criteria for evaluation of university publishing houses, to create the system for sharing experiences in this field from Ukrainian and international academics, to organize discussions about criteria, initially among educators and publishers' editors who have relevant specialization, and this determines the prospects of further researches.

Novelty. *The article gives a general characteristics of editorial and publishing process in a modern university publishing house considering modern tendencies, conditioned by introduction of the newest technologies.*

The practical significance. *The research results can be used during the development of events of formation of publishing culture in a state and individuals level.*

Key words: *university publishing house, educational edition, scientific publication, editorial and publishing process.*